

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕФІНАНСУВАННЯ НБУ НА ОСНОВІ ПРАКТИКИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Однією з проблем повільного відновлення кредитування економіки України є відсутність механізмів довгострокового рефінансування НБУ комерційних банків, адже, як правило, кредити рефінансування надаються на строк до одного року, а на строк до 3 років надається тільки стабілізаційний кредит, який не можна використовувати для розширення кредитних операцій банків. Більше того кредити рефінансування не дають змоги знизити процентний ризик, який суттєво впливає на величину корпоративного боргу банків.

Таким чином в основу механізму рефінансування повинно лягти три принципи:

- 1) забезпечення низького процентного ризику при отриманні кредитів рефінансування;
- 2) надання кредиту рефінансування строком до 3-х років за низькою ставкою для кредитування пріоритетних галузей економіки в рамках державних програм розвитку галузей;
- 3) чіткий контроль за дотриманням принципу цільового характеру на всі види кредитів рефінансування.

В контексті забезпечення низького рівня процентного ризику при отриманні кредиту рефінансування комерційним банком та використання ним коштів отриманих від центрального банку для розширення кредитування економіки доцільним було б застосування процентного свопу Національним банком України. Такий інструмент може бути стимулом для комерційних банків кредитувати підприємства за плаваючою процентною ставкою і переводити платежі, які поступають від підприємств відразу на коррахунок в НБУ. Суть процентного свопу полягає в тому, що комерційний банк і

центрального банку обмінюються процентними платежами, тобто отримуючи проценти за кредит від підприємства комерційний банк може автоматично погашати проценти за кредитом рефінансування, що знижує процентний ризик як для комерційного так і для центрального банку [1].

Наступним кроком на шляху до збільшення строковості кредитів рефінансування та розширення кредитування реального сектору економіки може бути створення державно-приватного партнерства, при якому банки, шляхом кредитування пріоритетних соціально-економічних та інфраструктурних проектів і користуючись підтримкою виконавчої влади держави, регіонів і муніципалітетів побічно фінансують широке коло постачальників і субпідрядників, сприяючи економічному зростанню в галузях і регіонах. В рамках такого партнерства доцільно створити державний банк реконструкції та розвитку та банк розвитку сільського господарства і, шляхом надання пільгових кредитів рефінансування, здійснювати кредитування реального сектору економіки. Окрім цього можливим варіантом може бути визначення 10, 15 чи 20 найбільших фінансово стійких банківські установи, які будуть мати першочергове право на отримання кредиту рефінансування строком до 3-х років для кредитування пріоритетних галузей економіки в рамках державних програм розвитку. Решту банки, також повинні мати право отримувати кредити рефінансування за зниженою ставкою тільки в тому разі, якщо даний кредит буде використаний не для підтримки ліквідності, а для кредитування реального сектору економіки. Однак рівень зниження процентної ставки буде залежати від рівня фінансової стійкості банку.

Досить хороший досвід в цій сфері має Китай, Індія, Європейський Союз. Так, в Китаї задля стимулювання розвитку економіки країни створено державні інвестиційні банки, а саме Державний банк розвитку (ДБР Китаю), Експортно-імпортний банк, Банк розвитку сільського господарства, що рефінансуються безпосередньо Народним банком Китаю виходячи з централізовано встановлених пріоритетних напрямків та орієнтирів інвестиційної активності. Головним завданням ДБР є кредитування під низький відсоток ключових

об'єктів інфраструктури і базових галузей, відставання яких протягом ряду останніх років стримувало розвиток економіки. Вибір об'єктів кредитування визначає Комітет розвитку і реформ Держради КНР, а банк повинен забезпечити повернення основної суми, наданої у вигляді кредиту. Використання коштів ДБР Китаю в основному поділяється на два види: гнучке і жорстке кредитування. У першому випадку банк використовує засоби, що знаходяться в його розпорядженні в якості довгострокових пільгових кредитів. Відповідно до потреб кредитування об'єктів – холдингових державних компаній, а також найбільших корпорацій країни (груп підприємств) – банк надає кошти на пайових засадах, кредитує в основному акціонерні підприємства, контрольний пакет яких знаходиться у держави, або ж підприємства центрального підпорядкування, бере участь у паях підприємства, маючи контрольний пакет акцій. При жорсткому кредитуванні банк емітує фінансові облігації, а за рахунок акумульованого капіталу безпосередньо кредитує об'єкти; при настанні терміну вилучає кошти у даного об'єкта.

Щодо Індії, то за підтримки Резервного банку Індії діють дев'ять спеціалізованих банків розвитку і державних фінансових корпорацій, які були створені для надання довгострокових позик та інвестицій за різними напрямками: розвиток промисловості, інформаційних технологій, морського судноплавства, туризму, фінансування венчурних проектів і т.д. Безсумнівна перевага подібної системи полягає, перш за все, в її здатності забезпечувати швидкі темпи нарощування інвестицій незалежно від обсягу заощаджень, накопичуваних в економіці [6, с. 190-191].

В Європейському Союзі питання пільгового кредитування інвестиційних проектів вирішено шляхом надання Європейським центральним банком Європейському інвестиційному банку статусу контрагента в операціях рефінансування, що проводяться Євросистемою. Ця міра була спрямована на те, щоб забезпечити Європейському інвестиційному банку можливість збільшення обсягів кредитування реального сектора. Також ЄЦБ застосовував спеціальні цільові програми для надання ліквідності шляхом купівлі

забезпечених облігацій (CBPP2, Covered Bond Purchase Programme) [3, с. 54].

Така ж практика рефінансування була використана і в США.

Використовуючи механізми пільгового рефінансування та рефінансування державних банків Національному банку України необхідно буде встановити жорсткі умови щодо користування кредитними коштами, які отримані шляхом рефінансування. В першу чергу це стосується цільового використання, адже такого роду механізми рефінансування спрямовані на розвиток реального сектору економіки, а, як показує практика, вітчизняні комерційні банки часто використовують більшу частину коштів рефінансування для споживчого кредитування та спекулятивних операцій на валютному ринку. Відтак доцільно було б запровадити щоквартальне обов'язкове звітування банками про використання коштів пільгового рефінансування та стану виконання державних програм розвитку. Детальним повинен бути і моніторинг з боку НБУ за діяльністю банків, які отримали пільгові кредити рефінансування. За для збільшення вигоди для комерційних банків, необхідно з боку НБУ та Уряду вести активну рекламну політику про банки-кредитори реального сектору з метою підвищення їх іміджу.

Література:

1. О проблемных узлах в денежно-кредитной сфере и возможных механизмах их исправления // Центр макроэкономического анализа и краткосрочного прогнозирования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forecast.ru>.

2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

3. Подколзина И.А. Антикризисная политика монетарных властей зоны евро // Деньги и кредит. – 2010. – № 10. – С. 51-60.

4. Солнцев О. Может ли денежно-кредитная политика стимулировать экономический рост // Центр макроэкономического анализа и краткосрочного прогнозирования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forecast.ru>.

5. Центральний банк та грошово-кредитна політика: підручник [Текст] / А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук, та ін. ; за заг. ред. А. М. Мороза і М. Ф. Пуховкіної. – К. : КНЕУ, 2005. – 556 с.

6. Черемисинова Д.В. Трансмиссионный механизм стимулирования сбалансированного экономического роста // Вісник СевНТУ. Вип. 98: Економіка і фінанси: зб. наук. пр. — Севастополь: Вид-во СевНТУ. – 2009. – С. 186-191.